

În rezultatul studierii problemelor *realismului socialist* și surselor referitoare la acest termen, am observat că în aspectul etimologic al noțiunilor utilizate aceste definiții pot fi tratate și drept apropiate ca sens sau sinonime ascunse. Schimbările acestora pot fi analizate în contextul istoric și teoretic.

Astfel, a mai existat și *realismul teoretic*. Iar la etapa actuală *realismului socialist* se tratează drept *fenomen istorico-cultural* [7].

Drept concluzie, vom menționa faptul că la examinarea multilaterală și profundă a problemei respective, ceilalți termeni sunt la fel de acceptabili, în special la tratarea unei laturi mai înguste a subiectului sau la studierea evoluției acestuia. În epoca sovietică, descrierea metodei realismului socialist este reflectată, practic, în toate sursele și studiile de artă din perioada respectivă. Actualmente ea capătă noi conotații și revalorificări.

Referințe Bibliografice

1. ROCACIUC, V. *Ambianța artistică din Republica Moldova. Anii 1940-1990* (Teza de doctor în studiul artelor). Chișinău, 2007, vol. 1, p. 12-17.
2. COTEANU, I.; SECHE, L.; SECHE, M. *Dicționarul explicativ al limbii române*. Ediția a II-a. – București: Univers enciclopedic, 1998, p. 898.
3. *Enciclopedia Literatură și Arta Moldovei*, vol. II. Chișinău, 1986, p. 180.
4. FLOREA, V., SZEKELY, Gh. *Dicționar de artă Universală*. București-Chișinău, 2002, p. 302.
5. ACHIM, I. și colectivul de autori. *Dicționar de estetică generală*. București, Republica Socialistă România: Editura politică, 1972, p. 294.
6. <http://dexonline.ro> [citată 10 febr. 2008]
7. http://www.artap.ru/slovar_realizm.htm; http://www.lib.ua-ru.net/diplom_inode/93237.html. [citată 10 febr. 2008]

Manifestarea comportamentului tolerant al pedagogului – model de formare a personalității studentului

Viorelia Lungu

Dr. lector superior

Universitatea de Stat din Tiraspol (cu sediul Chișinău)

Toleranța înseamnă faptul de a recunoaște și a accepta modul de a fi al altor persoane sau grupuri, adică faptul de a nu interzice.

Toleranța (lat.: tolerare = a suporta) este un termen social, etic și religios aplicat la o colectivitate sau la un individ, [1, p.3] care definește **respectul**

libertății altuia, a modului său de gândire și de comportare, precum și a opiniilor sale de orice natură (politice, religioase etc.).

Toleranța înseamnă **bunul simț de a nu fi egoist** și a înțelege că ceva ce pentru tine este, poate, lipsit de importanță, pentru altul vine pe primul loc. Lipsa toleranței este egoism iar egoismul este sursa tuturor relelor din lume. [5]

Toleranța este, o atitudine activă generată de recunoașterea drepturilor universale ale persoanei umane și libertăților fundamentale ale altora. În nici într-un caz, toleranța nu poate fi invocată pentru a justifica violarea acestor valori fundamentale.

În conformitate cu respectarea drepturilor omului, a practica toleranța nu înseamnă nici a tolera nedreptatea socială, nici a renunța la propriile convingeri, nici a face concesii în această privință. Ea semnifică acceptarea faptului că ființele umane, care se caracterizează natural prin diversitatea aspectului lor fizic, prin situația lor, felul de exprimare, comportamente și prin valorile lor, au dreptul de a trăi în pace și de a fi cele care sînt. Ea semnifică, de asemenea, că nimeni nu trebuie să-și impună propriile opinii altuia [4].

Toleranța este caracteristica integrală a individului și determină capacitatea lui de a interacționa activ cu persoanele din mediul extern în situații problematice, de criză, în scopul restabilirii echilibrului neuropsihic, evitării confruntărilor și menținerii relațiilor pozitive cu persoanele din lumea înconjurătoare [5].

Psihologii menționează că toleranța, ca o caracteristică integrală a personalității, include următoarele componente: *stabilitatea sociopsihologică, stabilitatea orientărilor pozitive, totalitatea calităților individuale, valorile personale și de grup* [6, p.4].

În lumea modernă, toleranța e mai necesară ca oricînd. Noi trăim într-o perioadă marcată de mondializarea economiei și accelerarea mobilității, comunicației, integrării și interdependenței, migrațiilor și deplasărilor de mare amploare ale populațiilor, urbanizării și mutațiilor în sfera formelor de organizare socială. Din moment ce nu este nici într-o parte a lumii o situație care să nu se caracterizeze prin diversitate, creșterea intoleranței și confruntărilor constituie o amenințare potențială pentru orice regiune și nu e vorba aici de o amenințare ce s-ar limita la o anumită țară, ci de o amenințare universală.

Opusă toleranței este intoleranța, care poate merge pînă la fanatism. "Există un singur lucru care nu poate fi tolerat și anume intoleranța".

Intoleranța este unul dintre cele mai grave vicii, care și-a pus stigmatul pe întreaga istorie a civilizațiilor umane, iar izvorul acesteia vine, fără îndoială, din instinctul autoconservării. Frica și precauția firească înaintea a ceea ce ne este necunoscut, neobișnuit și străin derivă adesea spre ostilitate și intoleranță. Acest

fenomen este foarte răspândit în lumea animală, ca și în societatea umană, dar numai în societatea umana el a luat o asemenea amploare, generînd războaie sîngeroase, moarte și haos. Din pacate, înca nu ne-am învățat să ometem din comportamentul nostru emoțiile distrugătoare, care aduc atîtea suferințe neamului omenesc. Pentru o ființă socială, cum este omul, ostilitatea și intoleranța sînt surse permanente de conflicte, ceea ce este deosebit de periculos.

Savantul austriac Konrad Lorentz [2] ne avertizeaza despre acest pericol în cartea sa Agresiunea. El afirmă, că în procesul evoluției doar animalele carnivore au obținut, prin selecție naturală, mecanismul de frînare a agresiunii, dat fiind că doar acestea posedă arme cu adevărat periculoase nu numai pentru prada lor, ci și în conflictele cu semenii. Strămoșii omului, fiind erbivori, au ratat lecțiile evoluției, la care s-a predat această materie. Ulterior, din pacate, omul s-a învățat să producă arme nemăsurat mai eficiente decît ghearele și colții, și n-a pregetat să le folosească împotriva semenilor săi din alt trib, altă comuniune, altă țară, cu altă limbă, altă culoare a pielii, altă religie, altă opinie sau alt mod de viață. Inteligența și inventivitatea l-a servit nu numai să-și ușureze viața, dar și să și-o complice cu mult succes, inventînd pericole care nu au existat pînă la el. În plus, omul s-a învățat să se justifice în orice împrejurări, pentru orice fapte oribile. Nu există crime în istoria omenirii, pentru care făptașii să nu fi găsit o justificare fie nobilă, fie patriotică, fie sfîntă, și deci în afara oricărei critici.

În mod natural apare întrebarea: dacă omul nu posedă o frînă psihologică, programată în genotipul său, a agresiunii, care sînt șansele lui în continuare? Cum vom supraviețui în asemenea condiții? Situația este într-adevăr gravă, dar dialectica ne învață despre unitatea și lupta contrariilor, ceea ce ne sugerează, ca orice fenomen este însoțit de opusul său, deci speranța noastră spre mai bine nu este lipsită de temeii. Chiar dacă omul nu beneficiază de o frînă genetic programată a pornirilor sale agresive, tot atît de eficientă ca cea a animalelor carnivore, există, fenomene sociale care suplinesc acest neajuns esențial al naturii umane.

Intoleranța înseamnă să te crezi singurul posesor al întregului adevăr în orice problemă și să nu vezi, că tocmai iubirea și comunicarea te fac mult mai încăpător pentru adevăr, că adevărul intra în sufletul tău pe măsura ce vezi mult mai profund pe oameni și lumea în care trăim.

Educația este mijlocul cel mai eficient pentru a preveni intoleranța. Prima etapă, în sensul educației pentru toleranță, e de a învăța pe fiecare student din universitate care-i sînt drepturile și libertățile pentru ca ele să fie respectate și de a promova voința de a proteja drepturile și libertățile altora.

Educația studenților în sensul de a fi tolerant față de colegii de grupă, trebuie să fie considerată un imperativ prioritar; iată de ce trebuie să fie promovate

metodele sistematice și raționale de predare a toleranței care să se adreseze la sursele culturale, sociale, economice, politice și religioase ale intoleranței, surse care tocmai constituie cauzele fundamentale ale violenței și excluderii.

Totodată, manifestarea comportamentului tolerant al pedagogului va fi ca model în condiții reale pentru studenți, mai ales că pedagogul care manifestă comportament tolerant este respectat. Calitatea cea mai importantă care se află la baza oricărei construcții sociale este **respectul**. Pornind de la cea mai mică structură socială, care este relația dintre doi oameni și pînă la cea mai amplă construcție socială, lumea în ansamblul ei, toate apelează la respect pentru a putea funcționa. Fără respect este imposibil să faci să funcționeze și să dureze o relație între doi oameni sau viața unei comunități mai mari.

Un grup de studenți au o relație armonioasă și sănătoasă atunci cînd această relație se bazează pe respectul primit/ofert spontan de pedagog, ca recunoaștere a valorii și a manifestării încrederii. O formă delicată și chiar periculoasă de respect este respectul față de funcțiile cu autoritate. Cel mai adesea respectul față de funcție sau autoritate este formal, artificial, fals, fiind însoțit de frică sau lingușeală.

Există forme de respect care trebuie oferit spontan și aprioric – cel puțin pînă la proba contrarie: *respectul bazat pe vîrstă*, *respectul bărbaților față de femei*, *respectul pentru funcție sau profesie*. Aceste forme de respect ar trebui manifestate aprioric, însă persoanele respective ar trebui să arate ulterior că merită respectul nostru. Deci, respectul poate fi cel mult pierdut, dar nu cîștigat. Sînt oameni care luptă în viață pentru a cîștiga respectul celorlalți. Este greșit, este doar o dovadă de orgoliu și egoism dacă aspiți la respectul celorlalți și cauți să ți-l cîștigi prin tot felul de mijloace. Chiar și actele de caritate dacă le faci pentru a cîștiga respect, pentru a fi numit un “om respectabil” sînt dăunătoare sufletului și nu pot să conducă la ceva bun pe termen lung. De asemenea, greșesc și cei care se manifestă fără respect față de ceilalți pentru că ei consideră că ceilalți nu au făcut încă nimic pentru a “a le cîștiga” respectul. Aprioric trebuie să manifestăm respect pentru toți. Trebuie să pornim mereu de la prezumția că fiecare om este respectabil chiar dacă ulterior unii oameni nu se ridică la înălțimea respectului nostru față de ei.

Intregul proces de educație al personalității umane este orientat spre suprimarea pornirilor egoiste și distructive în favoarea celor altruiste, creatoare, spre adaptarea individului la mediul social.

Ca model de manifestare a comportamentului tolerant, pedagogul trebuie să dezvolte competențe esențiale necesare practicării cu succes a toleranței, după părerea lui Beatty Reardon, acestea sînt:

- *a trăi în condițiile diversității;*
- *a trata conflictele într-o manieră constructivă;*

- *a exercita propria responsabilitate* [3,, pag. 26].

Toleranța ca atitudine și comportament se învață, se însușește pe bază de modele de la cea mai fragedă vîrstă, școala/iniversitatea devenind laboratorul principal pentru practicarea toleranței, dar și un agent de integrare socială și un centru cultural al comunității. Crearea unei societăți mondiale cu adevărat tolerante reprezintă un ideal educațional internațional. Școala este mica societate, unde ar fi bine să se conștientizeze fenomenul și să se învețe a se practica în multiple împrejurări și relații. Or, respectiva calitate nu se moștenește prin naștere, ci se dobîndește prin educație, pentru aceasta însă avem nevoie de un arsenal impunător de cunoștințe, dar și de formarea unei noi mentalități. Principiile de bază pentru practicarea toleranței de către pedagog ca model sînt:

- Abordarea pozitivă a diversității sociale, etnice, religioase etc.
- Dezvoltarea unui mod pozitiv de a gîndi despre ceilalți
- Integrarea educației culturale și interculturale în universitate
- Concentrarea permanentă asupra similitudinilor, asupra lucrurilor care ne unesc și ne fac să ne simțim bine împreună
- Combaterea naționalismului și a rasismului
- Crearea unei atmosfere pozitive și cooperante în școală [3, pag.48].

Aceste principii, promovate în viață, vor contribui la crearea unui climat de toleranță, propice formării unei noi mentalități, deschise pentru cunoaștere reciprocă, care respectă diferențele și singularitatea/ unicitatea.

Toleranța față de persoană și toleranța față de faptă/ comportament, față de anumite lucruri din mediul înconjurător sînt aspecte care ar trebui delimitate, căci, conform principiilor toleranței, respectăm și acceptăm persoana ca individualitate umană, dar nu vom tolera comportamentul indecent, acțiunile care sfidează valorile morale și aduc prejudicii celor din jur sau care atentează la drepturile și libertatea altora.

Conform aserțiunilor lui B. Reardon, respectul de sine și respectul față de ceilalți sînt calitățile esențiale ale unei persoane tolerante. La fel, conștiința de sine și conștiința diferențelor umane sînt calități ale persoanei responsabile, capabile să trăiască în armonie cu diversitatea.

Astfel, pedagogul ca model de promovare a comportamentului tolerant vizează contracararea influențelor care ar duce la frica și excluderea altora și trebuie să-i ajute pe tineri să-și dezvolte capacitățile de a-și formula o părere proprie, de a avea o reflexie critică și de a judeca în termeni etici.

Modalitatea de a concepe educația (ca proces de transmitere) ignoră în mod flagrant toleranța ca presuposiție fundamentală proprie, întrucît funcționează și legitimează o alteritate radicală: copil (imatur)-adult (matur). Educația ca proces de transmitere are însă prea puține lucruri în comun cu paideia vechilor greci, stînd mai degrabă în umbra eficienței de tip sofist; de asemenea, nu se poate nega că același tip de eficiență se înscrie și în paradigma empiristă a teoriei *găleată a*

cunoașterii, sintagmă ce îi aparține lui K. Popper și în conformitate cu care învățarea constă doar în absorbirea de cunoștințe: "Punctul de plecare al acestei teorii este convingătoarea teză că, înainte să știm sau să spunem ceva despre lume, trebuie mai întâi să avem percepții, experiențe ale simțurilor.

Ceea ce pare demn de remarcat este că gânditorul francez, promotor de marcă al postmodernismului (deci adept explicit al oricărei diferențe - fie ea de rasă, de gen, de culoare, de vîrstă etc. - dar și al egalității între diferențe) nu acceptă egalitatea matur-imatur.

La nivel universitar trebuie să se acționeze pentru punerea în funcțiune a programelor de cercetare în domeniul științelor sociale și educației pentru toleranță, drepturile omului și non-violenței. Ceea ce înseamnă de a acorda o atenție deosebită îmbunătățirii instruirii pedagogilor, programelor de studii, conținutului manualelor și cursurilor și a altor materiale pedagogice, inclusiv noilor tehnologii educaționale, în vederea instruirii unor cetățeni activi și responsabili, deschiși spre alte culturi, capabili să aprecieze valoarea libertății, respectarea demnității umane și diferențelor dintre ele și care să fie în stare să prevină conflictele sau să le rezolve prin mijloace non-violente, iar pedagogul este și trebuie să rămînă model în promovarea comportamentului tolerant.

În concluzie, sîntem intoleranți, pentru că nu vedem frumosul din oameni, nu vedem micul frumos din marele urît sau marele frumos, care mai are și mici pete.

Referințe bibliografice

1. **Hadărcă Ion**, *Toleranța dintre valuri*, în *Didactica Pro...*, Educație pentru Toleranță, nr.4 (26) octombrie 2004;
2. **Lorentz K**, *Agresiunea*, București 2005;
3. **Reardon, B.**, *Toleranța - calea spre pace*, Editura ARC, Chișinău, 2004.
4. **www**. Google.ro – toleranța
5. **www**.dexonline.ro
6. **Тихомандрицкая, О.А.**, *Ценности и самоотношение на этапе юношеской социализации*. Дис. канд. психол. наук, Москва, 2000,

Dezvoltarea mecanicii raționaliste în sec. al XVIII-lea

Vasile Vasilos, conf. univ. dr.
Universitatea Tehnică a Moldovei

Abstract: Respectarea crescândă a metodei experimentale a secolului al XVII-lea și perfecționarea instrumentului matematic în secolul al XVIII-lea va